

Příroda (přirozenost) a svoboda / Svoboda a přirozenost (příroda)

Ve světě neživých (event. předživých) jsoucna znamená (z hlediska příslušných věd) vše, co je „od přírody“, prostě to, co je příslušnému druhu jsoucna společné, jednotné pro všechna, v čem se jsoucna od sebe neliší (a právě proto je můžeme počítat k témuž druhu). Naproti tomu veškeré odchylky od takové „přírodní“ či „přirozené“ normy jsou považovány za nahodilé, a to do té doby, dokud se neobjeví nějaká další „přírodní norma“ čili „zákonitost“. Právě to je však dostatečným důvodem pro pochybnosti, zda můžeme tento způsob uvažování prostě převést do světa živých bytostí, a už vůbec se nezdá být možné mluvit o „přírodnosti“ nebo „přirozenosti“ tam, kde se dostáváme na půdu problematiky kulturní, myšlenkové a duchovní. Problematické je ovšem už užívání slova „příroda“ a „přirozenost“, které svými etymologickými kořeny poukazuje výhradně ke skutečnostem (jsoucům) živým – vždyť jde o to, co se rodí a čemu se při jeho zrodu oné „přirozenosti“ právě dostává. Tam, kde předpokládáme svobodu nebo její možnost, předpokládáme eo ipso nějakou mez, nějakou ohraničenost „přírodní zákonitosti“, tedy přírodnosti a přirozenosti. – Co z toho všeho vyplývá? Buď rozumíme přírodou a přirozeností to, co platí všeobecně a pro všechny případy stejně, takže to není závislé na osobitosti a jedinečnosti „jsoucna“, o jehož „přirozenosti“ mluvíme (a uvažujeme), anebo rozumíme přírodou a přirozeností naopak to, co umožňuje a zakládá právě onu jedinečnost a osobitost, která se vymyká všeobecně platným zákonům (resp. zcela setrvačným zákonitostem). Jedno nebo druhé – ale obojí nelze spojit. A protože svoboda je něco neoddělitelného a nedomyšlitelného od jedinečnosti a osobitosti, nemůže být založena ničím „zákonitým“ – a tedy ani přírodou a přirozeností, jež chápeme jako „zákonité“.

(Písek, 040120-2.)